

Marija Gračaković

ZLATICA BALAS, "ZABRALSKJE BURE - ŠEĆUĆ PASANIN VRIMENON",

u izdanju nakladničkog poduzeća "Adamić", Rijeka 2004.

Važna svjedočanstva skladno uređenoga života i svijeta

Poetsku riječ Zlatice Balas pratim od njezine prve knjige potičući njezino "ča", privržen i topao odnos kojim pristupa zavičajnim temama, njegovanju i čuvanju njegove jezične, kulturne i povijesne baštine. A posao je to koji zahitjeva čitavo biće. Neka. Tko bi žalio trud ako on znači skidanje mističnih velova tajni prošlosti, slijed svilenog-čipkastih niti vremena koje stvaraju labirint punoća i šupljina, zavojitih prolaza koji vode u dubinu pamćenja običnih i iznimnih trenutaka narodnoga života u vinodolskom kršu i kamenu, burama i olujama?

Kada mnogo toga iz života ljudi s kojima si odrastao, kraja u koji si ugradio dušu i srce otpuše bure (zabralске?), pogazi vrijeme što neumitno nosi novo, ostaje pamćenje: *individualno i kolektivno*. Iz njega ponekad nestašno i nedužno, ponekad bolno provire uspomene na osobe, prostore, kuće, blagdanе, priče iz prošlosti, "težaštvi", muke i radosti, mirise vidljivoga i nevidljivoga – onda to treba zapisati da se "ne utaru znameniti žitka".

Motivirana takvim poticajima, uputila se Zlatica Balas trnovitom stazom *skupljanja važnih svjedočanstava skladno uređenoga života i svijeta*, sažimanja kratkih bliceva usporedivih s bljeskovima veselja i tuge kojima je ispunjen. Tako je, polako i strpljivo, slažući kockicu za kockicom, stvarala mozaik griškog, vinodolskog i primorskog života od kojega su ostali samo obrisi sjećanja arhivirani u dugogodišnjem prikupljanju fotografija, iskaza autentičnih sugovornika i osobnih pamćenja. Ljubav i neizmjeran trud dali su svoj plod – knjigu "Zabralске bure".

Zabral je, prema autoričinom tumačenju, "brdo va srid griške strani", a njegove bure pamte mnogi kojim su "hodeć priko njega dušu napuhale". Osim toga Zabral, poput nijemog svjedoka, puno toga pamti, ništa ne pripovijeda ili nam se samo tako čini. Treba oslušnuti. Njegov šapat nije za svako uho, a Zlatica ga želi učiniti "čujnim". Vodi je misao da ni jedan život ne bi smio proći bez traga, kao što nije prošao bez smisla. Zato ona ispisuje tragove prema kojima

je svaki trenutak izniman, vrijedan, neponovljiv: *rođenje, vjenčanje, odlasci u pečalbu, u vječnost, blagdani, rad na "gruntu", šale, igre...*

Autorica inzistira na pamćenju, a komadići sjećanja izmiču iz ruku poput pijeska. Ona im pomaže da se vrate natrag u punom sjaju ljepote. Iznimna je vrijednost knjige što se u njoj svojim sjećanjima javljaju brojni autentični sugovornici, a njihova su svjedočanstva potkrijepljena mnogobrojnim visokovrijednim fotografijama s lica mjesta prošlih zbivanja koje svjedoče o visokoj kvaliteti kulture življenja, o zajedništvu u radostima i tugama, poslovima obnove seoskih putova, sijelima i pričama.

Knjiga je **pobuna protiv zaborava**, hrabrost iznošenja individualnog viđenja stvarnosti bez ikakve šminke. Pričinja mi se da je izašla iz neke muzejske vitrine u kojoj su pohranjena sva moguća čuda riječi i stvari, pamćenja, čežnje i znamenja koji se čuvaju kao simboli jednog arhiviranog vremena. Zlatica je iz te vitrine, brižljivo, kako se već postupa s muzejskim eksponatima, izvukla samo manji dio, odškrinula vrata budućim istraživačima narodnoga života na ovom našem tlu.

U tekstovima knjige pohranjeno je kulturno blago, **spomenik griško-belgradskom, vinodolskom, primorskom životu**, jer su i susjedna mjesta u tim aspektima bliska ili slična. I ne samo izvorne, već i od drugih preuzete riječi, kojima su sugovornici možda dodali i neki svoj osobni ton, postaju važno **svjedočanstvo**, zraka svjetla budućim istraživačima, jer ova knjiga predstavlja samo dio velike cjeline, fiksirane pisanom, emocionalno vrlo angažiranom autoričinom riječju kojoj su nužno potrebni nastavljači. Zlatica Balas je upalila zraku svjetla – njima budućima.